

Informationsturer för skolklasser vid Saxån-Braån

2010

Ingegerd Ljungblom

På uppdrag av Saxån-Braåns Vattenvårdskommitté

Sammanfattning

Under 2010 har 281 elever och lärare från grundskolan deltagit i guidade informationsturer till fyra olika exkursionsmål längs Saxån-Braån för att lära sig om Saxån-Braåns Vattenvårdskommittés arbete.

Deltagarna har fått en inblick i landskapets förändring när det gäller ängar, betesmarker, våtmarker och åar och hur förändringarna har påverkat vattenkvalitet, biologisk mångfald och landskapets vattenhållande förmåga. Vi har tittat på anlagda våtmarker och vattenvårdande åtgärder längs ån. Deltagarna har håvat småkryp i damm eller å och fått lära sig om djurens liv, samt deltagit i aktiviteter som att jobba med näringskedjor, boplatser för hotade djurarter knutna till vatten och gå tipsrunda om vattenvård. Åmansboken, ”En renare å ett rikare landskap ett renare hav”, samt videon ”Åar och Vattendrag Saxån-Braån” har visats upp. Miljömålen har tagits upp och de har fått med sig Länsstyrelsens miljörapport ”Miljötillståndet i Skåne”.

Syftet med turerna är att öka engagemanget och intresset för vattenvård och i förlängningen underlätta för vattenvårdande åtgärder i framtiden. Turerna går i linje med Länsstyrelsens riktlinjer för att lyckas med vattenvården i Skåne. ”För att nå EU:s mål om en god vattenstatus till 2015 krävs ökad insikt och engagemang i samhället om varför olika åtgärder behövs. Resurser behöver därför avsättas för information och för att få allmänheten att känna sig delaktig.” (Miljötillståndet i Skåne – Temanummer Vatten 2005) Informationsturerna är en del i ett NIP/LONA projekt benämnt ”Natur- och rekreationsåtgärder längs Saxån och Braån”.

Turerna har utförts av biolog och pedagog Ingegerd Ljungblom.

Bakgrund

Under de senaste 200 åren har stora förändringar skett i landskapet i Skåne. Förändringar i jordbruket och djurhållningen har gjort att arealen slåtttrade marker och naturbetesmarker har minskat betydligt. För att vinna åkermark har många våtmarker och mängder av småbäckar dikats ut och lagts ner i rör under marken. Åar har rätats ut och sjöar sänkts. Detta har minskat landskapets vattenhållande förmåga och orsakat både översvämningar och torka. De naturliga processer som tidigare renat vattnet har till stor del satts ur spel, vilket har orsakat övergödningsproblem. Den biologiska mångfalden har minskat till följd av förändringarna.

Saxån-Braåns Vattenvårdskommitté är ett samarbetsorgan för de nämnder som har ansvar för miljö- och naturvårdsfrågorna i kommunerna inom Saxån-Braåns avrinningsområde. Kommittén arbetar med ån och dess omgivning ur ett hälso-, miljö-, naturvårds- och naturresursperspektiv, samt verkar för att de nationella, regionala och lokala miljömålen som berörs blir uppfyllda. Som exempel kan nämnas anläggande av ett 60-tal dammar, återmeandring av åsträckor, utökning av arealen betesmark och slåtttrade marker invid ån, rekreationsåtgärder och åtgärder för fisk.

Syftet med informationsturena är att berätta om hur människan förändrat landskapet under de senaste århundradena, vad detta fått för följder för vattenkvalitet, landskapets vattenhållande förmåga och biologisk mångfald och hur Saxån-Braåns Vattenvårdskommitté arbetar med dessa frågor längs ån. Förhoppningen är att detta i förlängningen kan ge ökat engagemang hos allmänheten och underlätta vid framtida vattenvårdande åtgärder. Informationsturena är en del i ett NIP/LONA projekt benämnt ”Natur- och rekreationsåtgärder längs Saxån och Braån”.

Turerna går i linje med det arbetssätt Länsstyrelsen strävar efter för att lyckas med vattenvården i Skåne. ”För att nå EU:s mål om en god vattenstatus till 2015 krävs ökad insikt och engagemang i samhället om varför olika åtgärder behövs. Resurser behöver därför avsättas för information och för att få allmänheten att känna sig delaktig. ” ”Det behövs en djupare förståelse för vattnets betydelse, ett slags folkligt förankrad vattenmedvetenhet.” (Miljötilståndet i Skåne – Temanummer Vatten 2005)

Återmeandrad å-fåra i Dösjebro.

Anlagd damm på åkermark i Marieholm.

Informationsturerna

Guidade informationsturer har gjorts under sommarhalvåret 2010 till Dösjebro, Häljarp, Marieholm och Asmundtorp. Totalt har 281 personer deltagit. Från Landskrona 71 personer (åk 4 och 8), från Kävlinge 56 personer (åk 5 och 6), från Eslöv 87 personer (åk F3, 5 och 6) och från Svalöv 67 personer (åk 4 och 5).

Vid turerna har information getts om landskapets förändring och om hur det påverkat vattenmiljöer med avseende på vattenkvalitet, vattenhållande förmåga och biologisk mångfald, samt hur Saxån-Braåns Vattenvårdskommitté arbetar med dessa frågor längs ån. Olika vattenvårdande åtgärder har studerats på de olika exkursionsmålen. Eleverna har med faktakort om olika djurarter knutna till vatten fått leta efter lämpliga boendemiljöer för dem. Vi har arbetat med näringskedjor kopplat till de djur och växter som vi sett på platsen. Några grupper har gått en tipsrunda om våtmarker/vattenvård. Vi har håvat småkryp i åar och dammar och pratat om det vi hittat.

Turerna har gjorts så intressanta som möjligt med många roliga fakta om djuren vi hittat. Ett av syftena med turerna är att få eleverna att uppskatta och bli intresserade av naturen så att de känner att det är något de vill arbeta för att bevara.

Material som Saxån-Braåns Vattenvårdskommitté har tagit fram har visats upp. Åmansboken, ”En renare å, ett rikare landskap, ett renare hav” samt videon ”Åar och vattendrag Saxån-Braån”. Vi har tittat på miljömålen i Länsstyrelsens årsrapport Miljötilståndet i Skåne. Deltagarna har blivit tipsade om fördjupningsmaterial som ligger på Natur i Fokus hemsida, samt om Länsstyrelsens satsning för skolorna om Biologisk Mångfald.

Häljarp. Eleverna har bildat en näringskedja av djur och växter som man vanligtvis kan hitta vid och i vatten.

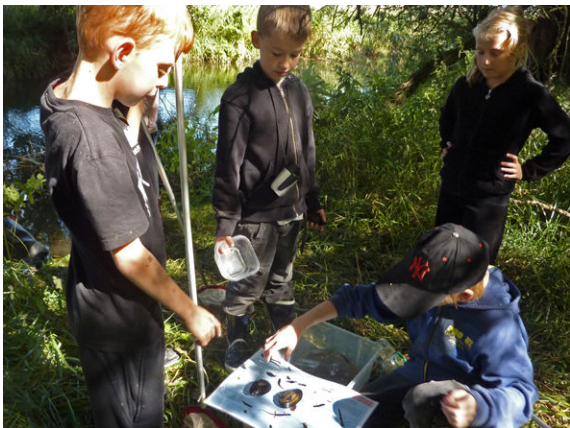
Tipsrunda om våtmarker och vattenvård. Häljarp.

Genomgång av landskapets förändring och hur man arbetar med vattenvård längs ån. Marieholm.

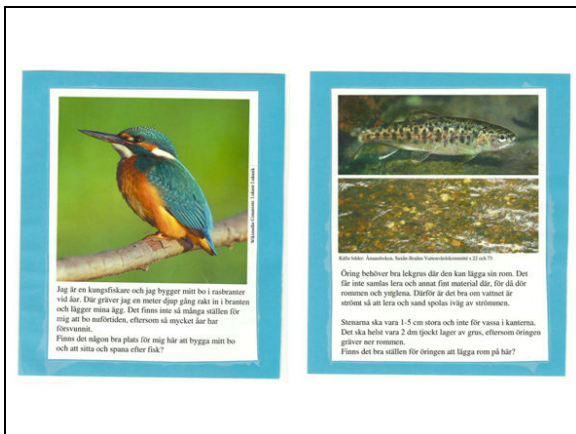
Full fart ner för att undersöka några typiska dammar anlagda på åkermark. Marieholm.

Eleverna undersöker vad de håvat upp i Saxån-Braån. Häljarp.

Eleverna använder luppur och bestämningmaterial och vi pratar tillsammans om vad vi hittat.

Vi letar gruppvis efter bra boendemiljöer för djur som är beroende av vatten och har varit eller är hotade. Dösjebro.

Vi tittar på "Åmansboken", "En renare å", videon "Åar och vattendrag", samt Länsstyrelsens material om miljömålen och biologisk mångfald.

Exkursionsmålen

Turerna gjordes till dammar och åsträckor i Dösjebro, Häljarp, Marieholm och Asmundtorp.

I Dösjebro slingrar sig Saxån igenom ett område med betesmarker, skog, slåtttrade marker och dammar som bl a tar emot dagvatten från samhället och från järnvägspåret. Området är lättillgängligt med strövstigar och gångbro över ån. Man kan på flera ställen se hur ån varit utträtad och blivit återmeandrad. Där finns mycket att titta på och berätta om vad gäller vattenvård. Dammar med rik tillgång på smådjur ger ett rikt djurliv att titta på.

I Häljarp kan man vandra en lång sträcka längs med ån. Det går bra att håva i ån och man får upp en del arter. Det hade varit positivt om man hade kunnat komma till dammarna inne i betesmarken. Mycket nyfikna kor gjorde att det inte var lämpligt att gå in med skolklass denna gång, men det kan ju variera. Ett parti med torräng där det bl a växer hedblomster finns i området.

I Marieholms utkant ligger en mycket vacker damm - ”ankedammen”. Intill dammen finns ett område med klippt gräs, grill och ett litet öppet trähus med bänkar. Det är lättillgängligt för grupper. Runt delar av dammen är det en snårig, spännande vegetation med buskar och örter. På intilliggande åkermark ligger två dammar med intressant vegetation och rik tillgång på smådjur i vattnet. De är bra exempel på anlagda dammar i odlingsbygd. Åkern låg i träda så det var lätt att komma till vid dammarna.

I Asmundtorp gick turerna till en damm som tar emot dagvatten, men den hade dock inte så rik tillgång på djur att titta på. Det gick att håva i ån, men slänten var relativt brant. Öppna gräsytor runt dammen gjorde den lätt att komma till. En liten bäck som mynnar i ån har börjat meandra i sin breddade fåra. Möjligheterna att vandra i området var dock inte så stora.

Bra kriterier för ett exkursionsmål som lämpar sig för guidade turer för skolklasser bör vara områdets lättillgänglighet med kollektivtrafik, att det är iordningsställt så att man kan komma fram till dammar och vandra längs åar, att man kan få en rik naturupplevelse när det gäller djur och växter och att det finns bra exempel på vattenvårdande åtgärder. Dösjebro är mycket bra ur dessa avseenden. Häljarp och Marieholm är även dessa bra. I Marieholm är det positivt om man kan komma ner till de dammar som ligger på åkern intill. Det gick bra denna gång. Vad gäller tillgängligheten så är Dösjebro lättillgängligt med kommunala medel för grupper från Kävlinge och Landskrona. Marieholm är lättillgängligt från Eslöv och Häljarps våtmark är relativt lättillgängligt från Landskrona.

För frågor om turerna kontakta:

Olle Nordell 0418-47 06 07 eller Ingegerd Ljungblom, 070-67 31 281, post(a)naturifokus.se.